

EDITORIAL

La defensa de les llengües, la defensa del patrimoni de la humanitat

La preocupació per la desaparició de les llengües ha crescut enormement entre els especialistes en els últims anys. Tot i que la mort de les llengües ha estat un fenomen habitual al llarg de la història, el patrimoni lingüístic de la humanitat està arribant a un punt crític atesa la dimensió i la rapidesa dels processos d'uniformització lingüística arreu del món.

La pèrdua d'una llengua suposa una pèrdua no tan sols per una comunitat lingüística específica, sinó per al conjunt de la humanitat. Tot i que encara es comptabilitzen unes 6,000 llengües al món, moltes es troben amenaçades. Hi ha una necessitat urgent de preservar les llengües, de portar a terme polítiques avançades i de produir materials per tal de revitalitzar aquestes llengües. La cooperació entre les comunitats lingüístiques, els lingüistes, les ONG i els governs és indispensable per contrarestar aquesta amenaça.

Alguns lingüistes calculen que la meitat de les llengües del món haurà desaparegut o al menys no seran apreses pels infants d'aquí cent anys. Altres van encara més enllà i calculen que aproximadament un 90 per cent de les llengües seran reemplaçades per llengües dominants al final del segle XXI i que només un 10 per cent o, fins i tot, un 5 per cent (unes 300 llengües), seran viables cap a l'any 2100.

Aquestes poden ser algunes iniciatives d'intervenció per tal de promoure la diversitat lingüística arreu del món i aturar els processos d'homogeneïtzació lingüística:

1. Donar suport i desenvolupar les polítiques educatives

Al sector d'educació de la UNESCO, un bon nombre d'especialistes estan implicats des de fa dècades en la implementació de programes educatius en llengües maternes. No obstant això, la majoria de sistemes educatius arreu del món encara fan servir les llengües dominants i oficials com a mitjà d'ensenyament. Ensenyar només en aquestes llengües suposa en molts casos el desplaçament i fins i tot la substitució de la llengua o llengües locals. Un gran nombre d'investigacions ha demostrat que l'adquisició de dues o més llengües no va en detriment de la competència en una llengua oficial, sinó al contrari.

2. Desenvolupament de l'alfabetització i de les tècniques de documentació i revitalització lingüística (sempre que la comunitat lingüística ho demani)

Col·laborar amb les comunitats lingüístiques en el desenvolupament de sistemes d'escriptura i en l'anàlisi de les seves llengües per tal de produir materials pedagògics que es facin servir tant en l'educació formal com informal. Una de les estratègies efectives en aquest aspecte pot ser l'establiment de centres de recerca, on els parlants de les llengües amenaçades puguin aprendre a documentar i revitalitzar les seves llengües. L'adopció de la escriptura pot ser útil per a l'aprenentatge de les llengües, a més de ser un factor per prestigiar les llengües en perill. És també una condició bàsica si aquestes llengües han de ser utilitzades en les noves tecnologies. En un altre nivell, donar una formació bàsica sobre lingüística, mètodes d'ensenyament i desenvolupament del currículum educatiu i de materials pedagògics pot ser profitós per a la recuperació de les llengües.

3. Portar a terme polítiques lingüístiques avançades

Les polítiques lingüístiques haurien de tenir en compte totes les llengües parlades a cada estat i tots els àmbits d'ús on les llengües són usades, amb especial èmfasi en els sistemes educatius. Les polítiques lingüístiques han de donar suport a la diversitat lingüística i tenir una especial cura amb les llengües amenaçades. Més agents polítics, intel·lectuals i parlants de llengües amenaçades haurien d'involucrar-se activament en la formulació de les polítiques lingüístiques de cada país. Les polítiques lingüístiques més avançades haurien d'adoptar un enfocament holístic i considerar, quan fos pertinent, la col·laboració i coordinació interestatal, ja que les comunitats lingüístiques sovint es troben repartides entre diferents estats. També s'haurien de considerar les tendències cap a la integració dels estats en blocs regionals com ara la UE, NAFTA, ASEAN, MERCOSUR i d'altres.

4. Millorar les condicions de vida i el respecte pels drets humans

Els activistes de la llengua poden en molts casos ajudar als governs a identificar poblacions marginades. Els lingüistes i els educadors poden ser, a més, mediadors molt qualificats pel que fa a les reclamacions que formulen les comunitats lingüístiques en relació als seus drets lingüístics i altres drets humans fonamentals, com ara, els drets a viure al seu territori i mantenir la seva cultura.

Agustí Colomines i Companys

Director d'Unescocat

President de l'Institut Linguapax

EL SEMINARI LINGUAPAX DE CATALUNYA

Dissabte, 23 d'octubre, a l'Institut d'Estudis Catalans es va fer la primera sessió del professorat de Linguapax. Tenint en compte que era la primera del curs i que hi havia molt professorat nou, vam començar amb una dinàmica de presentació «A la recerca del tresor humà» la qual, com també passa a l'aula, ens va permetre conèixer-nos i crear un clima distès.

El pas següent va ser revisar a grans trets les línies bàsiques del projecte Linguapax (quin són els objectius, l'enfocament socioafectiu, el contingut de les unitats publicades, el rol de l'alumne i del professorat...). Es recorda també que el material publicat no pretén ser un llibre de text a seguir fil per randa, sinó un material complementari per a les aules de llengua – català, castellà, anglès o francès – i de ciències socials, sobretot.

Per entrar a l'apartat de contingut de les trobades, es va dur a terme la tècnica de «La piràmide», amb la qual tots i cadascun dels participants van fer la seva aportació, es va haver de negociar i prendre decisions, per finalment arribar a un acord quant a propostes per dur a terme amb el professorat i amb l'alumnat, i algunes que s'havien d'exposar a la junta de l'Institut Linguapax.

Aquesta sessió va servir també per establir el calendari i el contingut de la resta de trobades del curs. I es va acabar amb un intercanvi d'informacions entre els assistents.

Dissabte 22 de gener, la segona sessió del Seminari es va desenvolupar al Col·legi El Roser de Sant Julià de Vilatorrada. La primera part vam tenir com a convidats Montserrat Torres i Ahmad Alkuwaifi, autors dels materials català – àrab *Hola, Nuri* i *La Nur aprèn*, i ells mateixos ens els van presentar.

Hi va haver informacions de l'Institut Linguapax sobre diferents col·loquis, fòrums i congressos a Barcelona, Paraguai, Tòquio i

Perpinyà; de les relacions amb la Càtedra UNESCO Llengües i Educació de l'IEC; de premis i concursos. Es va fer un repàs a les relacions internacionals dels centres Linguapax amb centres d'Alemanya, Bulgària, Equador, Eslovàquia, França, San José (Califòrnia). Queden obertes les possibilitats d'establir contacte amb Riga (Letònia) i amb Còrsega.

Es va decidir el contingut de les trobades d'alumnat i es van repartir les responsabilitats entre el professorat. Des de la coordinació del projecte, es fan algunes propostes per a la celebració del Dia de la Llengua Materna, l'Any de la Lectura, i l'Any Europeu de la Ciutadania a través de l'Educació. En el darrer cas, es recorda que poden servir especialment la unitat Linguapax «Conviure amb els demés» i el Manifest 2000 (respectar totes les vides, rebutjar la violència, practicar la generositat, escoltar per comprendre, preservar el planeta, reinventar la solidaritat) i que les assemblees de classe són una eina extraordinària per treballar en aquest sentit. Quant a l'Any Internacional de l'Ed. Física i l'Esport, es podria enfocar vers el treball dels jocs tradicionals i no competitiu. Es recorda que a la unitat Linguapax «Vivim en un sol món» es contempla aquesta possibilitat.

Va ser una jornada Linguapax especial perquè ens va permetre conèixer una de les nostres escoles – el col·legi El Roser -, vam visitar la casa de Verdaguer i vam recórrer els carrers de Folgueroles sota el guiatge de la Lúcia Corbalán. Vam fer Linguapax, Mediterrani i Patrimoni, tres projectes en un sol dia.

Dissabte, 16 d'abril. La darrera sessió del Seminari es tornà a fer a l'Institut d'Estudis Catalans. S'inicià amb la valoració de les trobades d'alumnat de febrer i març. En el cas de primària, la valoració del professorat és positiva tot coincidint amb la de l'alumnat, però des de la coordinació del projecte es recomana tornar al nombre màxim de tres grups-classe, és a dir

al voltant de setanta alumnes. S'acorda que es faran sempre amb alumnat de 5è. Es parla d'estudiar llocs alternatius al Martí Codolar. La novetat del curs vinent seria que des del moment que es conegui quins centres hi participaran, s'establirà contacte entre ells, per tal d'anar fomentant l'interès en arribar al dia de la trobada. Fins i tot, abans de la jornada els grups es podrien visitar mútuament. Es recull un CD de l'Escola Bellaterra i un altre del Migdia amb fotos de les jornades, i es proposa fer una selecció de les més representatives i penjar-les al lloc web de Linguapax.

Pel que fa a la trobada de secundària, seria convenient que l'alumnat fos del mateix nivell educatiu, el 2n curs del primer cicle de l'ESO pot ser el més adequat. La valoració general també és positiva. Des de la coordinació del Projecte es recomana posar un èmfasi especial en el treball de l'expressió escrita.

Es fa un repàs de les diferents activitats Linguapax fetes des de la reunió del gener: DENIP (30 de gener) i Dia de la Llengua Materna (21 de febrer). Miquel Martí i Amparo Vázquez expliquen l'última presentació de Linguapax a la Setmana de la Llengua de l'IES Alixar de Castilleja de la Cuesta (Sevilla) el 14 de febrer. També es repassen les activitats dutes a terme des de l'Institut Linguapax.

Miquel Martí explica com està prevista la XVIII Trobada estatal del PEA que es farà el mes de juliol a Pontevedra. En principi, els centres Linguapax que hi participaran són: Migdia, El Roser, Bellaterra, Marinada, Matadepera i Virolai.

Des de la coordinació es recorda que les experiències referides a Linguapax que es cregui interessant explicar al Butlletí anual s'hauran d'enviar durant els mesos juny. En revisar si s'ha complert el pla de treball fixat el mes d'octubre es constata que ha quedat pendent la sortida al Lenguadoc, com a proposta dels tres projectes: Patrimoni, Mediterrani i Linguapax.

Des de la coordinació del Projecte es fan un seguit de propostes per al curs 2005-2006: organitzar un Concurs internacional a l'estil del de Meguro (Japó), els treballs han de presentar-se en la llengua pròpia i una d'internacional; establir un Premi Linguapax per als centres educatius (a l'estil del Segell Europeu) adreçat a aquells centres de la xarxa (i fora de la xarxa) que excel·leixin en el tractament de les llengües; fer un cicle de 3 conferències Linguapax a les poblacions més significatives pel que fa la implantació de Linguapax o al nombre d'Escoles Associades; presentar la darrera publicació, a través dels CRP; continuar treballant per tal de poder establir contacte i crear xarxa amb centres dels països més propers (Portugal, França - Catalunya Nord, Occitània, Còrsega -, Marroc). Es recorda que a la tardor es compliran els 60 anys de la UNESCO.

El curs 2004-05, els centres i professorat que han assistit a les sessions de treball i trobades Linguapax són els següents: CEIP Escola Bellaterra de Cerdanyola del Vallès (Txema Córdoba, Pilar Gorina, Alícia Masip, Pep Suñé), CEIP Marinada (Gisa Mohr, Jordi Navarro, Esther Puig), CEIP Migdia de Girona (Mia Camps, Ma. Teresa Puigdellosas), Col·legi El Roser de Sant Julià de Vilatorrada (Lúcia Corbalán, Alícia Descamps, Antoni Vilademunt) Escola Virolai de Barcelona (Dolors Colomer, Joan Carles Gallego, Coral Regí), IES de Matadepera (Carme Sillué), IES Serra de Marina de Premià de Mar (Vicenç Gascó), Institució Montserrat de Barcelona (Ariadna Santaeulària), Institut Linguapax (Miquel Martí i Dolors Reig), UnescoCat (Amparo Vázquez, Alain Blomart).

TROBADES D'ALUMNAT

IV TROBADA D'ALUMNES DE PRIMÀRIA

El lloc ha estat el de sempre: el Seminari Martí Codolar de Barcelona, però aquest curs hem fet dues jornades de trobada d'alumnat de primària. La primera va ser el divendres **18 de febrer**, amb alumnat de 5è de l'Escola Virolai de Barcelona, del CEIP Escola Bellaterra de Cerdanyola, del CEIP Migdia de Girona i 6è del CEIP Marinada de El Masnou. A la segona, divendres **25 de febrer**, hi van participar els mateixos centres, però amb altres grups d'alumnes del mateix nivell.

Les sessions van tenir el mateix esquema general: dinàmiques de coneixement, presentació i confiança per començar; algunes activitats de les unitats Linguapax, una simulació d'assemblea general de Nacions Unides i l'avaluació.

Les primeres activitats ens serveixen per crear els quatre grups de treball de manera que siguin heterogenis quant a la procedència de l'alumnat.

Enguany les activitats de les unitats van ser: «La inundació» de «Conviure amb els demés»; «La fugida» de «Imatges i percepcions»; «El restaurant del món» de la unitat del mateix nom, i una simulació tipus «Una classe dividida». Les assemblees generals van comptar amb Miquel Martí i Amparo Vázquez com a presi-

dents de taula, i van girar entorn del tema de l'esport.

Per fer l'avaluació de la jornada es va fer servir la dinàmica «Imatges que parlen». Com ja és costum, abans d'acomiar-nos, els centres es van fer el lliurament de records corresponent.

La valoració que l'alumnat va fer de la jornada és altament positiva.

IV TROBADA D'ALUMNES DE SECUNDÀRIA

La trobada d'alumnes de primer cicle de secundària es va fer el divendres **11 de març**, al Martí Codolar també, i amb participants de dos centres: Col·legi El Roser de Sant Julià de Vilatorrada i IES Serra de Marina de Premià de Mar.

El dia no va acompanyar gaire perquè plovia i l'acció es va haver de fer sempre a l'interior; tot i això, es va poder desenvolupar el programa que s'havia previst.

Després d'haver fet una dinàmica per constituir els dos grups de treball amb alumnes barrejats, vam iniciar les de presentació, «A la recerca del tresor humà», i confiança, «La fila d'aniversari sobre cadires».

En totes les activitats - «La fugida» i «Tots som diferents, però molt

iguals» – juga un paper molt important l'avaluació socioafectiva que es fa a l'acabament, i a la qual l'alumnat respon preguntes del tipus: *Com us heu sentit en el vostre rol (observadors, actors)? Per què? Què en penseu de l'activitat? Hi veieu algun paral·lelisme amb situacions de la vida real?*

L'assemblea general també va girar entorn del tema de l'esport. Les «Imatges que parlen» ens van servir per fer l'avaluació de la jornada, la qual va ser positiva. I el lliurament de records entre els dos centres participants va servir de cloenda.

EXPERIÈNCIES DELS CENTRES

Els centres Linguapax han desenvolupat la seva tasca en el dia a dia, i, a més, han celebrat les dates més significatives per a una Escola Associada a la UNESCO i com a centre Linguapax. El que ens han comunicat ha estat el següent:

- Gisa Mohr del **CEIP Marinada de El Masnou**, quant a la celebració del DENIP 2005, ens explica: «aquest any, el nostre propòsit era treballar la pau interna, la pau amb un mateix. Vàrem pensar que havíem de realitzar una activitat que ens permetés la introspecció i la lliure expressió. Pintar i crear *mandales* ens va semblar que era per als nostres

alumnes una activitat ideal i que encaixava perfectament en el nostre propòsit. L'activitat es va dur a terme durant dos dies consecutius, a primera hora del matí, i amb tota l'escola en total silenci, a excepció d'una música suau que sonava en les classes. Els alumnes mantenien el silenci fins al final de la sessió (entre 20 i 40 minuts, segons les classes). Des de P3

fins a 6è van fer meravellosos *mandales*, individuals i col·lectius amb els quals vam decorar l'escola i vam participar en un llibre gran que es feia conjuntament amb altres escoles del poble». A més, a la revista escolar *Apa* del mes de març, hi trobem dues pàgines dedicades a la trobada d'alumnat Linguapax.

**CEIP Marinada
El Masnou**

- Ma. Teresa Puigdellosas i Mia Camps han fet de portaveus de l'activitat dels diferents nivells educatius entorn la llengua i les llengües del **CEIP Migdia de Girona**. Aquest ha estat el primer curs que

aquesta escola s'ha afegit al grup Linguapax i la seva activitat ha estat intensa. En destacariem el DENIP, la participació molt exitosa en el concurs d'Amics de la UNESCO de Girona entorn

«Els llibres, els nostres amics», i en el de lectura organitzat per Enciclopèdia Catalana, i sobretot, la col·laboració en l'activitat organitzada per l'AMPA entorn l'exposició «Les llengües, un gran tresor».

**CEIP Migdia
Girona**

- Dolors Colomer de l'**Escola Virolai de Barcelona**, ens comunica el més destacat de les activitats d'aquest curs, les quals queden recollides també a la revista *Turons* número 65. En destaquem la XII edició de les Jornades de portes obertes que aquest any va

dur el lema de «Llegir en fa créixer» en commemoració de l'Any del Llibre i la Lectura. És un moment molt especial del curs perquè l'escola es transforma tota ella en un fantàstic taller de lectura, de presentació de llibres, d'il·lustració, de teatre, etc. Al voltant de la festa

de Sant Jordi, el 29 d'abril, han fet la Festa de la Primavera anomenada aquest any «L'aventura de l'escola», i la 29a. edició dels Jocs Florals amb el títol «Somni de cavallers».

**Escola Virolai
Barcelona**

- Vicenç Gascó de l'**IES Serra de Marina de Premià de Mar** va presentar la Memòria 2004 de les activitats Linguapax realitzades amb alumnat de 1r cicle d'ESO

del seu centre. De l'ampli ventall on trobem activitats com «El secret de Momo», «La Fugida», «La inundació» i els «Quadrats cooperatius», en destaquem un conte

«Des pensées perdues» entorn el significat de la pau. La literatura com «Romeo i Julieta», i les tradicions com Sant Jordi, també els han permès treballar Linguapax.

**IES Serra de Marina
Premià de Mar**

- Ariadna Santaaulària de l'**Institució Montserrat de Barcelona** resumeix l'activitat del curs dient: «Celebració de les jornades de Nadal, totes elles relacionades amb temes de valors, aquest any van versar sobre els valors de l'olimpisme i es va parlar també

dels paralímpics, amb la visita de campions invidents que ens van explicar la complexitat del seu codi escrit. Al llarg del curs s'ha treballat una selecció d'articles de diari que parlen sobre fets relacionats amb la llengua. S'ha fet la lectura, resum i debat del text de Dolors

Reig titulat «No és avui que m'amolina...», per celebrar el Dia de la Llengua Materna. Com cada any s'ha dut a terme la celebració de Sant Jordi... I finalment, s'ha participat en el certamen poètic de «Poesia en Acció» (elaborant poemes relacionats amb valors humans)».

**Institució Montserrat
Barcelona**

INFORMACIONS DIVERSES

Per tercer any consecutiu, la inauguració del curs Linguapax es va fer coincidir amb la celebració del DEL (Dia Europeu de les Llengües), el 26 de setembre. L'acte es va fer el **dilluns 27 de setembre** a l'Institut d'Estudis Catalans i va consistir en una xerrada entorn «Les llengües d'Europa», a càrrec del professor Ignasi Badia, autor del Diccionari de les llengües d'Europa.

21 febrer, celebració del Dia de la Llengua Materna, a l'IEC,

Dilluns 14 de març, Dolors Reig va fer una xerrada sobre Diversitat lingüística al Centre de Formació d'Adults Es Piteus de Blanes.

Dilluns, 23 de maig, a les 7 de la tarda a l'Escola de Treball Social de la URL, presentació del llibre *Nosaltres també en tenim. Aproximació a la convenció dels Drets de l'Infant*, de Dolors Reig, Amparo Vázquez i Gisa Mohr, editat per Unescocat i l'Institut Linguapax.

L'acte va anar seguit d'una taula rodona sobre «Qui són els professionals de l'educació?» a la qual hi van participar Joan Badia, subdirector general de Formació Permanent del Departament d'Educació; Miquel Essomba, professor de la Facultat de Pedagogia de la UAB, Jesús Vilar, professor de l'Escola Universitària d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés de la URL i Agustí Colomines, director d'Unescocat i president de l'Institut Linguapax, el qual va actuar de moderador.

Divendres, 3 de juny, es va organitzar la jornada «El paper de les institucions culturals i lingüístiques en una Europa plurilingüe i pluricultural», a l'Aula Europa de la representació de la Comissió Europea i Oficina del Parlament Europeu a Barcelona. Es va fer en col·laboració conjunta d'Unescocat Institut Linguapax amb l'Institut Francès, l'Institut Britànic, l'Institut Goethe, l'Institut Ramon Llull, l'Institut Camoens i l'Institut Italià de Cultura.

Del 3 al 7 de juliol, es va celebrar la XVIII Trobada estatal de les Escoles Associades a la UNESCO a Pontevedra. Dolors Reig va coordinar les dues sessions de presentació del projecte Linguapax. Hi van aportar les seves experiències: Nieves Fernández (Bilbao), Mercedes Gándara (Pontevedra), Magdalena Pons (Castilleja de la Cuesta - Sevilla), Miguel Alcobendas (Madrid), Amparo Vázquez i Ma. Teresa Puigdellosas (Catalunya).

BIBLIOGRAFIA

- BADIA, Ignasi (2002): *Diccionari de les llengües d'Europa*. Diccionaris de l'Enciclopèdia. Ed. Enciclopèdia Catalana de HUGO, Caroline (2003): *Les mots vagabonds*. Ed. Mango Jeunesse.

- TORRES, Montserrat i ALKUWAIFI, Ahmad (2005): *Hola, Nur!* i *La Nur aprèn*, Col. Educar en la diversitat, Ed. Punt d'intercanvi.

- REIG, Dolors; VÁZQUEZ, Amparo i MOHR, Gisela (2005): *Nosaltres també en tenim. Aproximació a la Convenció dels Drets de l'Infant*. Ed. Linguapax – UNESCOCAT.

- AAVV (2005): *Informe sobre les llengües del món. Síntesi*. Ed. Linguapax - UNESCOCAT i Angle Editorial.

- LE GAL, Jean (2005): *Los derechos del niño en la escuela. Una educación para la ciudadanía*. Col. Biblioteca de Aula. Ed. Graó

Per a més informació:

Unescocat

Mallorca, 285

08037 Barcelona

telèfon: 934 589 595, fax: 934 575 851

adreça electrònica: centre@unescocat.org

web: www.unescocat.org